

ხალის-მოწარა მიიღება: **საქართველოს**

დროება

თვილისში — „დროებას“ რედაქციის კანტორაში, მელიქიძის და კაპ. სტამბაში, ხანის ქუჩაზე, ამბროსის სახლში. თვილისის გარეშე მტკიცებულებას აძლევს: **Въ контору редакціи грузинской газеты „ВРЕМЯ“.** ქუთაისში — ბ. ქალანდრაძის რედაქციის (სასულიერო სასწავლებელში) და ლ. ლალუასთან შავაჩიძის ქუჩაზე ხოჯაშვილის სახლში.

პეტროს ორი თვის განმავლობაში შეუძლია უკანვე მიიღოს თავის ხარჯით სტატია, რომელიც გამოგზავნილი იყო „დროებაში“ დასაბუძლოდ, მაგრამ, რომლისაზე მიზეზისა გამო, არ დაიბეჭდა. თუ აუცილებელი საქმეა მოითხოვს, რედაქცია შეამოკლებს, გამოგზავნილ სტატიასა და ისე დაბეჭდს გაზეთში.

თვილისში და გარეშე ადგილებში: შავაჩიძის	შავაჩიძის
ეროვნის წილისა — 7 მან.	— — — 6 მან.
ნახევარის წილისა — 4 —	— — — 3 — 50 კ.
სამის თვისა — 2 — 50 კ.	— — — 2 —
მარის თვისა — 1 —	— — — — 75 კ.
საღვთის ნომრისა	— — — — 15 კ.

რედაქციის კანტორაში მიიღება ყოველ-გვარი **ბანსადება** სხვა და სხვა ვენებზედ. შავაჩიძის დაბეჭდვისათვის ჩვეულ-ბრძოლის ასობით გაზეთის სტრიქონზედ 8 კაპ., ასო მთავრდება — ასოზე 1/2 კაპ.

„დროება“ გამოდის კვირაში ერთხელ, პარასკეობით.

საკრძალისა და სალიტერატურო გაზეთი.

წელიწადი მთავრდება.

შინაარსი:

რედაქციის განცხადება. — ჩვენი მკითხველი საზოგადოება და ლიტერატურა. — ს ა ქ ა რ თ ე ე ლ ო : მთლიანად („დროებას“ კორესპონდენცია), — წერილი ამბები — რ უ ს ე თ ი : წერილი ამბები. — უ ც ხ ო ქ ე ე ყ ე ნ ე ბ ი : — პარიზის არეულობა, — შერ-მანა, — მსანა. — ამ კვირის ტელეგრაფები. — ნ ა რ ე ე ი . — ბიბლიოგრაფიული განცხადებები. — დ ა ტ უ ს ა დ ე ბ უ ლ ი ბ ი ძ ი ა (მოთხრობა აუტობიოგრაფიული)

ნახევარი წლის ხალის-მოწარა

„დროებას“

მიიღება თვილისში — „დროების“ რედაქციის კანტორაში (ხანის ქუჩაზე, მელიქიძის სახლის და კაპ. სტამბაში) და ქუთაისში — შერაიმე ქალანდრაძის რედაქციის (სასულიერო სასწავლებელში).

ხალ-მოწარა უასი მან. კაპ.

ნახევარ წლისა, გაუგზავნალოთ — 3 და 50

თვილისში და სხვაგან გაუგზავნით — 4 მან.

მიიღება თვილისში „დროების“ და ნახევარი წლის (1 ივლისიდან) „დროების“ დაბეჭდვას მოინ-

დაბეჭდვითი ნათელი *

(მოთხრობა აუტობიოგრაფიული)

I.

გზა

მართს მოწმინდის მარტის თვის დღესა მსუბუქი პოეზია წყნარ-თ მიგორავდა პატარა გზაზედ. წვეთი გასუქებულ ყომალი ცხენებს არაფრად მიანდათ იმის, ტარება და მას-შიგ მჯდომის უფლისა, რომელიც თუთუფ-ში გახვეული იყო და მხოლოდ ერთი ისხდა განიერს პოეზიის საჯდომზედ. გზა იმგვარად ეკე იყო, რომ მარტო ვისთანვე შეხვედრის დროს უნდადა პოეზიას მიართვა. მან-ზედ გასული უფალი, მოპარსულის პირით, აღერსიანათ უკრავდა ყველა გამეფელ-გამომე-ღელს თავს; როგორც ეტყობოდა, ის ძალიან მხიარულ გუნებაზედ იყო და ეს სიმხიარულე სხეებისთვისაც მსურდა გაეყო. მს ად-ვილათ გასაგებია, როდესაც იცი, რომ საჯ-დომს ქვეშ გიდეეს ქადა, რომელზედაც დაწე-რილია წითელის ასობით: „ღმერთმა ადღე-რძელოს ადღეგადა!“ და რომელიც სამეფო კარის კანდიტრისაგან არის ნასყიდი; ქადას გვერდზე სძევს მძიმე შეხვეული ძვირფასი აბრეშუმის საკაბე ძმის ასულისთვის; თუთუ-ფის დიდ ჯიბეში ჩანჩხურა ძველის მენდლე-ბისა და ჩამადანშია მრავალი მისართმეები პასტორისთვის, ბებიასთვის და სხვებისთვის. სრულებით კმაყოფილი, როგორათაც მომავა-

ლომებს, იმან ექვსი მან. უნდა გამოგზავნოს „დრო-ების“ ან „სტრეპის“ რედაქციის კანტორაში.

რადამსია უმორჩილად თხოვლობს შემოიტანონ გაზეთის უფლი იმით, რომ-მელთაც ჯიკაც არ შემოუბანიათ.

ჩვენი მკითხველი საზოგადოება და ლიტერატურა.

ჩემზედ ამბობენ: „ის სიცილეს ქართველისა ამბობს, ჩვენს ცულს არ მალავს — ვგ ხომ ცხადი სიძუ-ლილია!“

ბრძენი ამბობენ: კარგი გული კი მაშინვე მსცნობს, ამ სიძულიში რაოდენიც სიყვარულია! * * *

მერცხრთ ისეთ ხალხს ვერ მონახავთ დედა-მიწაზე, რომ იმის მკითხველი საზოგადოება სრულიად ერთნაირათ იყოს მიმართული: ყველ-გან მკითხველი საზოგადოება დაყოფილია პარტიებით ანუ ნაწილ-ნაწილათ, და თითო-ეულ ამ ნაწილთაგანს თავის განსაკუთრებული აზრები, თვის გაგება რომლისავე საგნისა და თავის წადილი იქვს. მთელ ხალხსა და ყოველ იმის განათლებულს და გაუნათ-ლებულს ნაწილს, რასაკვირველია, ყოველ-თვის ერთი აზრი აქვს: მოიპოვონ „ბედნი-ერი ცხოვრება.“ მაგრამ ამ აზრის მისაღწევათ

ლის დღესასწაულისა, ვგრეთვე ძღვენისა — მიიღოდა ის გულგონად და მხიარულად. მიტყუით მოკლეთ: სატატო ქალაქის ყასაბი, მალენტინი, მიდის ქალაქ გარეთ, ათ ერსზე, ნათლობაში თავის ძმის წულთან, რომლისტ-რის მიუღწევსთან ბარონესსა ფონ-ბრანნი-ცკანთანა. მაგრამ ამასაც კი აქვს გულში და-მალული ჯავრი: მალენტინი ჯავრობს თავის ცოლზედ; არ არის კარგი, რომ ის დარჩა შინა ისიც უნდა წამოსულიყო: ადღეგადა იწყენს ძალუა მიუხედელობას. მაგრამ ვგრეთნი არიან დედაკაცები! ისინი უმეტეს მიუხედე-ლები არიან ჩვენზედ; უცუფ იძახის, რომ არ წავა, ამიტომ რომ იმას არ მოუხდება იმითში ყოფნა; კაცს ყველგან შეუძლიან შესვლა მალეზედაც და მდებარეზედაც, მაგრამ კი დე-დაკაცს მრუდეთ შეხედვენ; დედაკაცი მალე იწყენს, ვიდრე კაცი და უნდა კიდევ იწყინოს, ამიტომ არ წავა იქა, სადაც ვერ მიუტანს იმდენს პატივს, რამდენსაც მიიღებს მასაინ-ძლისაგან. ღაბ, დედაკაცები!! ფიქრობდა მალენტინი, და თუ ის მართალია? თუ ისინი ამაყენი არიან?... არა, არ შეიძლება ესა... მალენტინიმა აიღო შოლტი და დაუწყო თამაშობა; ცხენებმა გადახედეს ერთმანეთს: იმით, მგონი, კარგათ მიჰქონდათ პოეზიას და არ ესმოდათ, რას მოასწავებდა ესა. მაგრამ პატრონი უტყუროდა შოლტს და ცხენებს და კიდევ იმასა სწუხდა, რომ დაუთმო ცოლს: დღესასწაულის გულისთვის სურდა მოერთო შოლტი და ცხენები წითელის ლენტებითა, მაგრამ ცოლი არ დაეთანხმა. დაუთმო რის-თვის? რატომ არ უნდა შეეძლოს კაცს თავის სიხარულის გამოჩენა ქვეყანაში რომელიმე ნიშნებით? ნუ თუ მარტო ნაღველი უნდა გამოაჩინოს და არა სიმხიარულე... მალენტინიმა დაიწყო ფიქრობა თავის ძმის

თითოეული ნაწილი საზოგადოებისა თავის საკუთარს სახსრებსა ხმარობს, რადგან მხო-ლოდ ეს თავის სახსრები ჰგონია იმას სასარ-გებლო და გონიერ სახსრებათ.

მაგალითით დავამტკიცოთ ეს აზრი. რუსე-თის მკითხველ საზოგ-დოებას შეადგენენ: ჩინოვნიკობა, მაშულის პატრონები, ეპარქ-ები, და სხ. თითოეულ ამ მკითხველთაგანს თავის საკუთარი აზრი და გაგება აქვს საზოგადო-ბედნიერებაზე და ამის-და-გვართ ისინი ჰკით-ხულობენ ისეთ გაზეთებსა, ჟურნალებსა და წიგნებს, რომელნიც იმით აზრს უფრო შეე-ფერებან. მაგალითად, ჩინოვნიკობა, განსა-კუთრებით ახალგაზდა ჩინოვნიკობა, უფრო „მეტროპოლისს“ უწევებს ჰკითხულობს, მსხვი-ლი ხამულისა და თანხის პატრონები კი უფ-რო „მოსკოვის“ უწევებს მისდევენ, და სა-ზოგადოთ ეპარქობა თავის საკუთარ გაზეთს — „ბირჟის“ უწევებს ეტანება. შევლა ამ სხვა და სხვა გვარ მკითხველებს ჰგონიათ, რომ ქვეყანაში „ყოველათ ბედნიერი ცხოვრება“ და არული წარმატება მაშინ იქნებოდა, რო-დესაც ეს ქვეყანა იმის გაზეთის თანახ-მათ მომართავს თავის ცხოვრებას და საქ-მეებსა. მაკრები ჰფიქრობენ, მაგალითად, რომ ბედნიერება მაშინ იქნებოდა, როდესაც,

ასულზედ. „ღიბ, სრულებით იმასა ჰგავს, სრულებით იმის წესზეა — მოიწვიოს ბიძა და რაკეტის ნათლიებთ; და რამდენიერ წიგნი მოიწერა იმის ქმარს!“ ამ მშვენიერ ფიქრებ-ში უცუფ თავი დაიქნია და გამეფელმა უპა-სუხა: „მზადლობა!“ გამეფელს ეგონა, რომ იმას დაუკრა თავი. „საკვირველი საქმეა! მოი-გონა კია ჩემს ცოლმა, რომ ადღეგადა და იმის ქმარი გულით არ გვიწვევენო. რატომ არა? მანა ჩვენს მეტი ჰყავს ვინმემიას ნათე-საი? მანა არ უმტკიცებდი ამას იმის სიყვარ-ველიდგან, იმ დროდგან, როდესაც გადაი-ცვალა იმის მამა? ჩემ ნამდვილ შევილათ არ თივლებოდა ისა? მაგრამ ესეთნი არიან დედაკ-აცები: თითონ იციან, ყბედობენ და ვალერ-სებიან უგულოთ და ფიქრობენ, რომ სხვანიც ისე სჩადან.“

რას არ გადაფიქრებს მარტის დღის მოგ-ზაური! შეცრათ მალენტინიმა ამოიღო ჯიბი-დან წიგნი და წაიკითხა: „თუ რომ, დიდ პატივ-საცემელნო ბიძავ და რძალა, შეიძლება, გზა გჩვენოთ საძნელოთ, მაშინ თქვენს მაგიერათ სხვა მონათლავს ვინმე, და ჩვენ შევიტანთ ბქვენს სახელს საეკლესიო წიგნში.“

იქნება მართალია ჩემი ცოლი, რომ ამ წიგნში გულით დაპატრუებას არ ხედავ? იქნება იმითთვის უფრო სასიამოვნო იქნებო-და, რომ დავრჩენილიყავი შინა? არა, არ შეიძლება... მ. თილშობილნი სხვაზე ცუდნი არ არიან, მხოლოდ უმეტეს ზრდილნი არიან და ეს იმით არას აწენებს.

ჩამოხტა ახლო ქალაქში და, გადმოსვლის დროს პოეზიადგან, უცუფ დანახა თავის დიდი შავი ძალი, რომელიც მიბარა თავის მოჯამაგირეს, მაგრამ, როგორც ეტყება, გამოპვლეჯია.

— შენ აქა ხარ, ბლიცო?

რაც უფლია, სულ ჩვენს ხელში იქნებოდა; მსხვილი ნაბატონები და მათი თანა-მოაზრე — „მოსკოვის“ უწევებს სრულ ჰბედნიერებას მაშინ მოვილან, როდესაც გიმნაზიებში ბუნე-ბითი საგნების მაგიერათ, ლათინურისა და ბერძნული ენების სწავლას შემოიღებენ და სხ.

მაგრამ არც ერთი ამ გაზეთთა და მკითხველთაგან ი არასოდეს არ მოიხურებებს, რომ იმის მოწინა-აღმდეგე აზრების მექონე გაზე-თი ან მკითხველები არ იყვენენ საზოგადოებაში. ვინააღმდეგე ამისა, ყველას კარგათ ესმის, რომ ქვეყარ-ტება და რომლისავე საგნის რიგინათ გაგება მხო-ლოდ მაშინ დაიბადება, როდესაც ამ საგანზე ორი ან მეტი, ერთმანეთის მოწინააღმდეგე აზრები ერთმანეთს შეებმინან. თითოეულ გაზეთს და მკითხველს მხოლოდ იმის მოსურ-ვება შეუძლია, რომ ყველანი იმის აზრი-სანი იჩენენ და ყველას იმასავით ესმოდეს სა-ზოგადო და თავის საკუთარი სარგებლობა; მაგრამ მოსხობენა — რომ აიღონ თხოვნი ჩემი აზრის უნდა იყენეთო და ყველამ ჩემსავით უნდა იცხოვროთო და იმოქმედოთო, სწორეთ უსაფუძვლო და მიუღწეველი რამ იქნებოდა.

ძალი წამოუწვა და შეიქცროდა იმ სა-ხით, გეგონებოდა, ბოლიშას სთხოვსო; ვითო-მც სურდა ეთქვა: „შესაძლებელი არ იყო ჩემგან შენი მარტოთ გაშვებო.“

— მაშ კარგი, არა უშავსრა, უთხრა პატრონ-მა, ძალი წამოხტა, გადახტა ცხენებისაკენ და მხიარულის ხმით დაიყუფა. მალენტინიმა სამხარი მოითხოვა და უბრძანა ცხენების მოქმევა. მცდა ათი წლის წინათ ეს და-ლიოდა ამ ალაგებში მატანტალა ოსტატის შავირათ; მაშინ ეს ყველგან ეცებდა საქმეს და ვერსად ვერ ჰპოვებდა და სურდა კიდევ შინ დაბრუნება, მაგრამ რცხვენოდა. — ამ ქალაქ-ში ყველაფერი შეუცვლელათ დარჩენილა: სას, უმროს პირდაპირ ისევ ის დუქანია, ისევ სწორეთ იმგვარივე წითელი ხელსახოცები ჰქილია, როგორც ოცდა ათი წლის წინათ; მხოლოდ მიმატებია უმგზავსი ყავაზა, რომელ-საც „ხაბარდას“ უწოდებენ. აგერ ის ქა, რომლიდგანაც უკანასკნელად დლია წყალი. ტბის ახლას მალენტინი შეხედა ორ მატან-ტალა ოსტატის შავირადებს, დურგალს და მჩახახხეს. აი, საკვირველებ! ეხლაც ქვის ჩამოსაჯდომზედ სხედან ო-რნი.

— მამარჯებო! რატომ მოწყალეებას არა თხოულობთ? ჰკითხა მალენტინიმა.

— არა ღირს, არაფერს იძლევიან, უპასუ-ხა ერთმა. მაგრამ მეორემ დაუბატ:

— არა გესურს; ხელოვნის შავირადები აღარ არიან გლახები.

— ხედა! აჰა, ტალერი. აქ ამ გზაზედ მეც როდესაც ვთხოულობდი მოწყალეებას; რასაკვირველია, სჯობს რომ აღარ ითხოვდ-ნენ... მხიარული დროება იყო ძველი დროება; მალენტინიმა იკითხა მათი ხელობა. ის, რომელიც ჰპოვებდა უღირსოდ მოწყალეების თხოვნას, ყასაბი აყო, მეორე — ხარაზი.

რაი ეხლა უფ. შავროვი შოთს დაბრუნებულა, იმას ძლიერ მწუხარე სახით დაუთვლიერებია ის ადგილი, სადაც უწინ ძვირფასი მამინები და განწყობილება იდგა, და დარწმუნებული ხმით უთქვამს თურმე: *ეს ქარხანა რომ არ დამწვოდა, ამ ათ თვეში პორტი მზათ მექნებოდა, მაგრამ ავ ბედს აბა ვინ გაუძღვებოდა!*

მართალი რომ თქვას კაცმა, უფ. შავროვიც ძალიან ძნელ მდგომარეობაშია: ის კაცი აგერ ათი წელიწადია შრომობს ამ შოთის პორტის აშენებისთვის, და—რაც კი მისმა გონებამ რამ მოახერხა და მოიპოვა, არ დაუზოგავს ამ საქმისთვის. ამდენ ღვაწლს და შრომას ხომ არაფერ აუასებს, მთავრობის მეტი ჩასციებთან ამ ერთგულ მშრომელს ზოგიერთი კორრესპონდენტები და ორ-სამ თვეში ერთხელ უწერენ გაზეთებში, უფ. შავროვი მა პორტი ვერ გააშენაო, უფ. შავროვი პორტს ვერ ააშენებსო, ამაზე უფ. შავროვს, რასაკვირველია, გული მოსდის. ის მაშინვე კორრესპონდენტებს პასუხს უწერს, რომელშიაც ცხადათ ამტკიცებს, ისე როგორც ორჯელ ორი ოთხია, რომ ხან ზღვა უშლის საქმის დაბოლოებას, ხან ჭია, და ხან სხვა რამეები. მაკალეთ რამდენიმე დროა, ეუბნება უფ. შავროვი კორრესპონდენტებს, და პორტი თუ ვერ გაეკეთა, მაშინ ილაპარაკეთო. მაგრამ კორრესპონდენტები, თითქო განგებ, მარტო ოთხ-ხუთ თვეს აცდიან, და მერმე დასწერენ, პორტი არ შენდებაო, ვადაზე მზათ არ იქნებაო.....

მივიტონ, რათ არ ესმისთ ეს მდგომარეობა კორრესპონდენტებს, რათ არ ანებებენ ისინი თავს კორრესპონდენტების წერას, და რათ არ ესმისთ, რომ უფ. შავროვი ან ზღვის სიაცეს ვერ აუვა ან თავის შრომის სიძნელეს, ან პასუხების წერას... და ანებონ იმათ თავი ამ საქმეს, ექვსი ან ათი თვე კიდევ აცადონ, და თუ პორტი ვერ აშენდა, მაშინ ილაპარაკონ....

N. N.

ამ ხუთშაბათს (მაისის 20) ბორის ახლო-მახლო ახალქალაქამდე ძლიერ მავნებელი სეტყვა მოსულა, რომელსაც ერთი საათის განმავლობაში საზარლათ გაუღანახეს ხე-ხილი და განსაკუთრებით ევენახები. მენახის ფოთლები იმდენად დაუჩაგრეს და დაუშუშავეს, რომ კაცს არ ენახებოდა და ყურძნის ახალ გამოღებულ მტენებს უარესი ბედის დამართნია. ახალქალაქს აქეთ კი ამ სეტყვას არ გადმოუწვია.

შოთიდან მთელიწამდი რკინის გზა მერმის (1872) ზაფხულამდე უნდა იყოს მზათ. მზის მუშაობა, როგორც „მავკაში“ იწერებინან, ძალიან კარგათ მიდის. რამდენიმე დიდი ხიდი და ბევრი პატარაები გაუთავებიათ.

რი, ცოტა ჩაფითრებულის სახისა, ადელგაიდა ფონ-ბროსნიცისა. ამის პირ-და-პირ იჯდა როტმისტრი გახსნილს მუნდირში; იმის შეფერვმან სახეზედ და ყოველ მის მოძრაობაში გონიერება და თავის თავის იმედი გამოითქმოდა. როტმისტრი კოხტათ იწმენდა თავის გრძელ ულვაშებს და სიყვარულით დასცქეროდა თავის ახალგაზდა ცოლს. მათ შუა იჯდა, სალდათივით გამოჭიმული, ხნიანი ქალი; ქალარა ლოკნები შეამკობდნენ იმის მოუსვენარს სახეს, რომელიც იყო სანიაღვრე ალიაქოთში, თითქოს ის ყოფილიყო ყველას პასუხის-მგები და განკარგულების მიმცემი. ახალგაზდა ცოლქმარნი ამ ქალს ეძახოდნენ „დედიდას“, მოსამსახურენი „მაიორ-შას“.

— ძალუა და ბიძა ეხლა ნახევარ გზაზე იქნებიან — თქვა ახალგაზდა ქალმა. — ლოკტორმა ნება მომცა შინიდან გასვლის, და, თუ ხედავ კარგი დარია, ჩვენ სუყველანი წავალთ

თემირ-ხან-შერიდამ იწერებინან, რომ 22 აპრილსა და 6 მაისს თეატრის მოკვარლებს წარმოდგენები გაუმართავთ, იქაური საქალე-ბო შკოლის სასარგებლოთ. ზოგიერთებს ამ სპექტაკლებში მხურვალე მონაწილეობა მიუღიათ, ასე რომ შკოლისათვის ფულები კარგა ბლომათ შეუკრებიან.

რუსეთი

მლადიმირის აზნაურობამ, გუბერნიის მარ-შლის ამოჩვევის დროს, ერთი ძლიერ შესანიშნავი გადაწყვეტილება დასდგა, რომელსაც ჩვენც რომ წავხედოთ, მგონი, ურიგო საქმეს არ ეიქთ: ამ აზნაურობას მიუღია მხედველობაში, რომ ღუბერნიის მარშალი შეიძლება ძალიან კარგი კაცი და ნამდვილი წარმომადგენელი იყოს მზნაურობისა, მაგრამ ისიც შეიძლება, რომ იმას იმდენი საშუალება არა ჰქონდეს, რომ ყოველს ხარჯს აუფიქს. ამიტომ გადაუწყვეტია, რომ დღეის შემდეგ გუბერნიის მარშალს წელიწადში 4,000 მან. მიესცეთ ჯამაგირათა.

სასოფლო ბანკები თან და თან იხსნება რუსეთის სხვა და სხვა გუბერნიებში; დეკემბრიდან დაწყებული დღემდე ოცი სასოფლო ბანკი გაუხსნიან რუსეთში. მარტო ნოვგოროდის გუბერნიისაში ამ ჟამად რვა სასოფლო ბანკია თურმე გახსნილი. საზოგადოთ ყოველგან, სადაც კი არის სასოფლო ბანკი, ყველგან დაეტყო სოფლის ხალხს იმის კეთილი გავლენა, ყველგან დიდი სარგებლობა და შეღავათი მიუტანა იმის შევიწროებულ მდგომარეობას. ბანკის საშუალებით, ხალხს უფრო ადვილათ ფულის შოვნის საშუალება მიეცა: ის არაა ახლა იძულებული ფულისთვის ეჭკრება და ურიებს მიმართოს, რომელიც მამასისხლოურ სარგებელს ახდევინებდნენ; ამ ბანკიდან ხალხს უფრო ადვილათ და უფრო ნაკლები სარგებლითაც გამოაქვს ფულები დაჭირების დროს. მს ბანკის სარგებლობა თვითონ გლახებმაც ცხადათ დანახეს რუსეთში და ამის გამო ერთი სოფელი, მეორეს მიხედვით, ჰკრფს ფულებს და ხსნის თივისთვის სასოფლო ბანკსა.

მდესაში უკანასკნელ არეულობის მიზეზი, როგორც სჩანს, ერთის მხრით ის გარემოება ყოფილა, რომ ურიებსა და ქრისტიანებს შუა, სარწმუნოების გამო, მუდამ სიძულვილი და განხეთქილება; მეორეს მხრით, მდესაში და განსაკუთრებით რუსეთის დასავლეთ გუბერნიებში და პოლშაში, ურიებს ძალიან შევიწროებული ჰყავთ ხალხი, რადგან წერილი ეჭკრება, რომელიც პირდაპირ ღარიბ ხალხს შეეხება, თითქმის მარტო იმათ ხელშია, და მართალი უნდა თქვას კაცმა, რომ ისინი

მისაგებებლათ და თან ყმაწვილსაც წაეიყვანთ; რა კარგია ყმარწვილისათვის, რომ ეხლა გაზაფხულია!

— მარტო ამასა გთხოვ, ჩემო კეთილო ადელგაიდა, — თქვა მაიორშამ — იყევთ, რაც შეგეძლოთ, მშვიდობიანათ, არ ადელდეთ ნახვის დროს. მაგითი მხოლოდ თქვენ თავს აენებთ. „მხოლოდ ნუ ადელდებიო!“ იტყოდა ხოლმე შენი მიცვალებული დედა, საყვარელო ძურტ; იმას ეს სიტყვები მიეღო მისი დიდებულებისაგან, ნეტარ — ხსენებული სხელმწიფასაგან, რომელთანაც იყო სამეფოს კარის ქალათ.

შემდეგ ჩამოვარდა ლაპარაკი სამსახურში წინ წასვლაზედ და მაიორშას არ შეეძლო არ დაემატებინა:

— მს, თუ რომ ჩემი კეთილი ქმარი არ მომკვდარიყო, ეხლა დიდი ხნის დენერალ-ლეიტენანტი იქნებოდა! სამი წლით დიდი იყო სამსახურში ჩვენ კომენდანტზედ. მიცხოვრებ-

უმოწყალოთ ეპურობიან ხალხს და იმისი შრომით და შეძლებით, რაც შეუძლიანთ, სარგებლობენ. სანამ ეს ორი მიზეზი არ მოისპობა, მანამ არც მდესაში და არც სხვაგან ქრისტიანებსა და ურიებს შუა კეთილი განწყობილება არ მოახერხდება. სარწმუნოების გამო სიძულვილის მოსპობას, რასაკვირველია, მდებია ხალხში განათლების გავრცელება და შემარება. მაგრამ ამასთანავე ისიც საჭიროა, რომ ეს ხალხი საზოგადოთ დაცული იყოს ურიებისა და საზოგადოთ ყოველგვარი ეჭკრების და კაპიტალის ბატონობისაგან, საჭიროა, რომ მუშა-კაცის შრომა რიგინათ იყოს მეთანხეებისაგან დასაჩუქრებული.

რუსო ქვეყნები

პარიზის არაულობა

დღევანდელი ტელეგრაფიდან გაიგებს მკითხველი, რომ მერსალის ჯარები შესულან პარიჟში და მომუნის მომხრეები კი მირიბან თურმე იქიდან და იმათი ჯარების უფროსი — ლომბროსკი — დაუჭრიათ და დაუტყვევებიათ. მანასადმე აქედამ სჩანს, რომ პარიჟის არეულობა თითქმის გათავებულა. ტელეგრაფიდან ვერ ვტყობილობთ, ისარგებლეს პარიჟელებმა იმ ბარიკადებით, რომელნიც იმათ თითქმის ყოველ დიდ ქუჩაზე გაშარტეს, თუ არა. საფიქრებელია, რომ ბრძოლა ჯერაც არ გათავებულა; უტყველია, რომ პარიჟის ქუჩებზე გაცხარებული შეტაკება მოხდება კიდევ, მაგრამ მერსალის ჯარის პარიჟში შესვლა გინტკიცებს, რომ მომუნამ წააგო საქმე და ტივიმა კი გაიმარჯვა.

მნც უკანასკნელ გაზეთების ცნობებს ადენენდა ყურს, ის ადრეც მიხედებოდა, რომ მომუნა ვერ გაიმარჯვებდა. შირველესი მიზეზი იმის დამარცხებისა ის იყო, რომ იმის წევრებსა და საქმეების გამგებლებს შუა მუღან განხეთქილება და უთანხმოება სუფევდა.

ამისთანა დროს, განსაკუთრებით სამხედრო საქმეების გამგეობა, ყოველთვის ერთი კაცის ხელში და ერთი პლანით უნდა იყოს; მომუნის წევრებს კი ერთმანეთის ნდობა სრულიად არა ჰქონდათ, ისინი ყველგან და ყველა კაცში მოლაღატეს ხედავდნენ და ამის გამო ყველანი ერთდენე სამხედრო საქმეებში, ამის გარეც უკანასკნელი კვირის განმავლობაში იმათ სამი სამხედრო მინისტრი გამოიცვალეს: ჯერ ალფრე იყო, მერე როსელი და შემდეგ მელკალუზი. მაგრამ არცერთ ამ სამხედრო მინისტრებს არა ჰქონიათ უფლება, რომ თავის ჭკუით და პლანით ემოქმედნათ: ცენტრალური კამიტეტი რომ ერთს განკარგულებას აძლევდა, საზოგადო დაცვის კამიტეტი მეორეს ეუბნებოდა, სამხედრო საქმეების გამგებელი დედეგაცა მესამესა და თვითონ სამხედრო მინისტრს კი თავის ჭკუით უნდოდა

დით მამინ აქ ცინე-დარბაზში და თქვენც იგილიდით ჩვენთან!

შემოსმა ზარის წკარუნი. შოშტალიონმა მოიტანა წიგნი. ადელგაიდა იცნო ბეჭედი ხარის თავით და შეჰყვირა: „ისინი არ მოელონ!“ მაიორშამ ჩაჰკიდა თვალები; იმისი სურვილი შესრულდა. როტმისტრმა გახსნა წიგნი და წაიკითხა, რომ მარტო ბიძა მოდის. მაიორშამ აიხედა და დასტერებით შესცქერა როტმისტრს.

სადილს შემდეგ მაიორშამ ურჩია ადელგაიდას ცოტათი მოისვენოს, შეიყვანა შინა ოთახში და თითონ მობრუნდა და როტმისტრს უთხრა: — ძურტ, წამო ჩემთან, შენთან საქმე მაქვს. როტმისტრი შეჰყვია იმას ოთახში.

— დეჟე. მე შენგინე მადლობას არ ვითხოვ, — ეს ჩემი ნათესავობის ვალია; მე ვცხოვრებდი ჩემს ლუიზასთან ტყის ყურის-მგდებელის სახლში; მაგრამ მე იმას თავი დავანებე, აგერ წელიწადია მას აქეთ, და გადმოვსახლ-

საქმე წაეყვანა. ასე რომ ჯარმა არ იცოდა — ვისთვის უნდა გაეგონა და ამის გამო უკანასკნელ დროს ხშირათ არაფერ არ უტკუნებდა და ბრძოლაში წასვლაზე უარს ამბობდა. ამნაირი უთავაობისაგან მომუნის საქმეები აირდაირიენ და ამით ყველაზე უკეთ, რასაკვირველია, ტივიმა და მერსალის ნაციონალურმა ძრებამ ისარგებლეს.

— „რესპუბლიკის ლიგა“ და თვითონ მომუნა უკანასკნელ დრომდე სცილობდნენ, რომ მორიგებით გაეთავებიათ საქმე, რასაკვირველია, იმ პირობით, რომ პარიჟსა და სხვა ქალაქებს მინიჭებოდათ ის უფლებები, რომელთაც ის თხოულობდა და რომლისთვისაც თვედაუზოგავთ იბრძოდა. მაგრამ, რადგან მერსალის მმართველობასთან ვერა გაარიგვსრა, ლიგამ და მომუნამ მთელ საფრანგეთს მიმართა, რომელსაც ეს საქმე უნდა დაეწყო და ორი მეომარი მხარე უნდა შეერიგებინა. ამისთვის ბორლოში უნდა შეკრებილიყვნენ ყველა ქალაქებიდან დეპუტატები და მოელაპარაკნათ იმაზე — თუ რა მუნიციპალური უფლებები უნდა მინიჭებოდათ ქალაქებსა. ამბობენ, რომ ამ საქმის მოთავთ მაგზეტა იყო, რომელიც ამას წინეთ მსპანიიდან დაბრუნდა. მაგრამ მერსალის მმართველობამ შეჰკრა გზები და თვითონ ბორლოში ჯარი დააყენა და ამით მოუშალა ამ კონგრესის შედგენას.

— მომუნის „მუციკალურს გაზეთში“ 30 აპრილს შემდეგი განკარგულება იყო დაბეჭდილი: „სამღეთო წერილის სწავლა პარიჟის შკოლებში მოსპობილია; მასწავლებელნი და შკოლების გამგებელნი ეალდებულნი არიან გაიტანონ ყველა შკოლებიდან სხვა და სხვა ხატები, ჯვარცმა, მადონა და სხვა სიმელოები, რომელთ გამოფენა ავიწროებს ადამიანის სინდისის თავისუფლებას. შევლა ვერცხლის და ოქროს ხატები და საეკლესიო ნივთები გადასადნობათ და ფულებათ გადასაქცევათ უნდა გაიგზავნონ ფულის ჩამოსადნობ სასახლეში.“

— აი, რას ამბობს ტივიმა და იმის სახლის დაქვევზე ერთი ინგლისური გაზეთის კორრესპონდენტი: „ამ ჟამად საფრანგეთში მეორე ისეთი კაცი არ მოიხანება, რომელიც ტივირსავით სძულდეთ პარიჟელებს. დღე არ გავა, რომ ახალი კარიკატურა და ახალი რამ სასაცილო შემთხვევა არ მოგვინონ ტივირზე. შევლაფერ ცუდს, ყოველგვარ მმართველობის შეცდომას და საფრანგეთის ახლანდელ ცუდ მდგომარეობას ტივირს ამბობდნენ. ამის გამო ადვილათ ასახსნელია ის დეკრეტი, რომლის ძალითაც ხეალ, 28 აპრილს (10 მაისს) ძირიანათ უნდა ამოსხარონ და დააქციონ იმის სახლი. საზოგადოთ ტივირს დღეის შემდეგ არავითარი გზით აღარ შეუძლია პარიჟელების გული მოგოს.“

დი შენთან; იმედი მაქვს, რომ ვიყავი სასარგებლო შინის ცოლისა, და უნდა ვადვირო, რომ მაზხედ ჩემა შრომამ მუქთად არ ჩაიარა.

— მე თქვენი მდლობელი ვარ.
— მე შენგან მადლობას არ ვითხოვ. მაგრამ მე უნდა ვითხრა რამ ერთ საგანზედ. შენ კარგათ იცი, რომ ჩემთვის ყველაზედ უძვირფასესი ჩვენი სახელია. მე ძალიან გემდურადი იმისთვის, რომ შეირთე ქალი, რომელიც ჩვენის საზოგადოებისა არ იყო: შენის მდგომარეობით, შენის თვისებებით შეგეძლო უკეთესი საცოლო გეშოგა; მაგრამ, რადგანაც სხვანაირად მოხდა — რა გაეწყობა — ადელგაიდაც ცდილობს. ძარგი, სუყველა ეს კარგი; მაგრამ ერთთა ცუდი, რომელიც არა ტოლს ცოლ-ქმობას მოსდევს და რომელსაც შეუძლია დიდს უსიამოვნობაში შეგეიყვანოს. მერწმუნე, მე ვიტყვებ ქვეყანას: უმეტესის ნაწილისათვის დიდათ სასიამოვნოა სხვის მწუხარება, შემბარლებელნი მხოლოდ ცოტანი არიან....

ტივირს. მ. ხ. — სა.
(შემდეგი იქნება.)

ამა წინეთ პარიჟის ზოგიერთმა ქალგმა გამოცეს პროკლამაცია (ეს პროკლამაცია „დროებაშია“ იყო დაბეჭდილი), რომელშიაც ისინი პარიჟსა და მერსალს მოარიგებდას სთხოვდნენ. ამ პროკლამაციის პასუხათ მეორე დღეს „პარიჟის დასველმა ქალების საზოგადოებამ“ გამოცა მეორე პროკლამაცია, რომელიც შემოკლებულათ აქვე მოგვყავს:

„სოციალური რევოლუციის სახელითა, რომელსაც ჩვენ მივემხრეთ იმის გამო, რომ ის მოგვანიჭებს შრომის უფლებას, თანასწორობასა და სამართლიანობას, ჩვენ, „პარიჟის დამკვიდრე ქალები“, ვაცხადებთ, რომ სრულიად ახალი თანაუფრობით იმ პროკლამაციას, რომელიც რამდენიმე ქალთა გამოცეს გუშინ. იმ პროკლამაციაში სწერია, რომ პარიჟელები მერსალის მმართველობის სულგძობილბას მიმართავენ და დაუკონებლიე მოარიგებას სთხოვენ იმას... სადაველი მკვლელების სულგძობილბასადმი მიმართა!... ზანა შესაძლებელია თავისუფლებისა და დესპოტიზმის, ხალხისა და მტარელების ერთმანეთში მოარიგება!... არა! მშვიდობიანობას კი არა, ბრძოლას, გაუწყნარებელ ბრძოლას თხოვლობენ პარიჟის მუშები. მოარიგება და მუშების საქმის დალაქი ახლა ერთი იქნებოდა; მოარიგებას ის მნიშვნელობა იქნებოდა, რომ ჩვენ დავემორჩილეთ ჩვენ ბედს, რომ ჩვენ, მუშები, აღარ ვთხოვლობთ არც ჩვენი სოციალური მდგომარეობის შეცვლას, არც ჩვენა დამკვიდრებული და დამლუბველი კანონებისა და დაწესებების მოსპობასა და არც კანტალის დამოკიდებულებისაგან შრომის განთავისუფლებას. მქესი თვის წყაღებამ, როცა ნემცები გარს გვერტყენ ჩვენ, შემდეგ ახლა—ექვსი კვირის შინაურ მტრებთან გაუწყნარებელმა ბრძოლამ და თავისუფლებისათვის სისხლის დაუზოგადობამ—საკმაოთ დაამკიცა, რომ ჩვენ ღირსნი ვართ იმ უფლების მონიჭებისა, რომელსაც ვხსოვლობთ პარიჟის არ დაუთმობს, ამიტომ რომ იმის დროშა—მომავლის დროშაა. მოაწია ანგარიშის მოთხოვნის დრომ. ადგილი მუშებს!... თავიკვედამხეთ მტარელებო! ნუ გეშინიანთ ჩვენებო: თავისუფლების ხე, იმის დამცველების სისხლით მორწყული, თან და თან იზრდება. პარიჟის ქალები, რომელთაც გამოცდილებით იციან, რომ საზოგადოებაში რევოლუციის უმსხვერპლოთ არ მოხერხდება და რომელიც დარწმუნებულნი არიან, რომ პარიჟის ქალმუნა მუშა-ხალხის სარგებლობისთვის იბრძვის,—ეს პარიჟის ქალები საფრანგეთსა და ქვეყნას დაუმტკიცებენ, რომ იმათ, თავიანთ ძმებავითა და ქმრებსავით ბრძოლა და სისხლის დაღერა შეუძლიანთ პარიჟის ბარიკადებზე და კედლებზე, როდესაც იმას მერსალის ბურჟუები მიადგებიან. მუშა-ქალსა და მუშაკაცს ერთი და იგივე მტერი ჰყავს—კანტალი—და ამიტომ ორივენი შეერთდენ ამ მტრის დასამბობათ. ზაუმზარას სოციალურ რესპუბლიკას, კომუნას და შრომას!... ეს პროკლამაცია ხუთი ქალისაგანა ხელმოწერილი: ლემელ, შაკე, ლეფერ, ლელუ და დამიტრიევა.

„საზოგადოების დაცვის კომიტეტმა,“ რომელიც უკანასკნელი უზენესი მმართველობა იყო პარიჟის ქალმუნისა, შემდეგი პროკლამაცია გამოცა:

„მივღებთ რა მხედველობაში, რომ უფ. ტიერი მერსალში დაბეჭდილ პროკლამაციაში, თუმცა აცხადებდა, რომ პარიჟის ყუზმარებს არ დაუშენო, მაგრამ, იმის განკარგულების წვალობით, ყოველდღე რამდენიმე ქალი და ბავშვი იბოცება პარიჟში მერსალის ზარბაზნების ყუზმარებითა, —ჩვენ შევდგი ვადამწვეტილება დამედეთ: 1) ყოველი მოძრაი ქონება ტიერისა უდა შეირიცხოს სახელმწიფო საკუთრებათ, 2) ტიერის სახლი, რომელიც პარიჟის მადანზე დგას, ძირიანათ უნდა დაიქცეს.“

— მითი ინგლისური გაზეთის სიტყვით, გათავდება თუ არა საფრანგეთში არეულობა, რამოდენიმე ხანის შემდეგ იქ ისევ მონარხია დაფიქნდება; არც მრდენისა და არც ბურბონის დინასტიის პრინციებს ისეთი იმედი არ უნდა ჰქონდეთ საფრანგეთის ტახტზე ხელმეორეთ დაჯდომისა, როგორც ნაპოლეონსა. ნაპოლეონის მომხრეები თან და თან მრადლებიან თურმე მერსალში და განსაკურებით სოფლებში: ისინი სცემენ ბროშურებს, გაზეთებს და აგრცელებენ ხალხში აზრს, რომ საფრანგეთში მშვიდობიანობა მხოლოთ მაშინ დამკვიდრდება, როდესაც ისევ ნაპოლეონი დაჯდება იმის ტახტზე. ამას წინეთ ნაპოლეონის ერთგულმა ყმა—პიეტრამ—გამოსცა პატარა წიგნი, რომელშიაც ის თავს უქონავს სოფლებებს და ამბობს, რომ იმათ სიკეთისთვის მხოლოთ ნაპოლეონი, და არა რესპუბლიკელები, ზრუნავს; იმას მოჰყავს ნაპოლეონის სიტყვები, რომელიც, სოფლებების მოსამხრებათ, სთქვა ერთხელ: „ჩემი მგებრები ბრწყინვალე სასახლებებში კი არა უბრალო გლეხის ქონებში სცხოვრებენ.“

— ისის ფორტში, რომელიც ამას წინეთ მერსალის ჯარმა აიღო, 119 ზარბაზანი, ბევრი სურსათი და სახედრო მასალები ნახეს; ამთგ 51 ზარბაზანი მერსალში წაიღეს და ამის გამო იქ ძალიან იდღესაწაულებს ეს გამარჯება. — მერსალის მმართველობის ხელქვეითი, როგორც ერთს გაზეთში სწერენ, 230,000 ჯარი იყო თურმე პარიჟის დასამშვიდებელათ. ამ რიცხვიდამ 170,000 კაცი მომქმედარობას ეკუთვნოდა და მკამაჰონის ხელქვეითი იყო, და 60,000 რეზერვი დენერალ შინუას ებარა. — პარიჟის ქალმუნას 190,000 კაცი ჰყავდა, მაგრამ ეს მართო ქალაღლზეო, ნამდელი რიცხვი კი ამაზე ბევრით უფრო ნაკლები იყო თურმე.

— მისის 2 (14) ათასზე მეტი პარიჟის ქალგმა შეკრებულს, დაუქრიათ ხელში დროშა, რომელზედაც ეწერა: „ქალმუნა ან სიკდილი!“ და წაუღან რატუშაში. რატუშაში ერთ იმათ წარმომადგენელ ქალს უთქვეს, რომ, რადგან ჩვენი ქმრები და ძმები ილუბებიან, ჩვენც უნდა მოგვეცეს თოფები, რომ მივიღოთ პარიჟის დაცვაში მონაწილეობა. მართმა ქალმუნის წევრმა მადლობა გამოუცხადა იმათ და ამასთანავე უთხრა, რომ მერსალიდამ ოცი მილიონი ფრანკი გამოგზავნეს ჩვენების მოსასყიდლათ, მაგრამ ჩვენი პატრიასანი მომხრეები ვერ მოისყიდესო. ბოლოს ამ ქალმუნის წევრმა დაპირდა ქალებს, რომ თოფები მოგვეცემათო. ამის შემდეგ მხნე ქალები დაბრუნდნენ უკან და ყვიროდნენ: „სიკდილი მოდლატებეს!“ იმ დღევე პარიჟის კედლებზე მიკრული იყო პროკლამაცია, რომელშიაც ქალები აცხადებდნენ, რომ ქალების ბატალიონი სდგება და, ვისაც ჰსურს, ჩაიწეროსო.

— ახლანდელ მერსალის ნაციონალურ ქრებაში, რომელზედაც, პარიჟის არეულობის დამშვიდების შემდეგ, საფრანგეთისთვის მმართველობის ამორჩევა დამოკიდებული, სულ 600 დეპუტატია. ეს დეპუტატები ოთხ უმთავრეს ბანაკებათ არიან გაყოფილნი: რადიკალები ძალიან ცოტანი არიან, განსაკუთრებით მას აქეთ, რაც ზოგაერთი იმათგანი გამოვიდენ ქრებიდამ; ამ პარტიასი ახლა ირიცხებიან: ლეი ბლანი, მ. ქანე, პიერა, შელხერი, მსკიროსი და სხ. მარცხენა რესპუბლიკურ მხარეში ითვლება 130 დეპუტატი; ამ პარტიის მოთავენი არიან: არაგო, ბრევი, ლეროაიე, როლენი და სხ. შველახზე უმრავლესი დეპუტატები ნაციონალურ ქრებაში მარჯვენა მხარეს ეკუთვნიან; ისინი სულ 250 კაცი იქნება და ყველა ორლენანსტები არიან. ამას გარდა 100 დეპუტატი არცერთ პარტიას არ ეკუთვნის; იმათ უკარგებებს ეძახიან.

გარმანი
მაისის 3-ს გერმანიის რეისტალია დასდვა კანონათ, რომ გაზეთების გამოცემისთვის ბეს წარდგენა *) მოისპობა და მმართველობას აღარ ექნება უფლება ვისმე გაზეთის, ყურნალისა, ან წიგნის გამოცემა დაუშალოსო; ამას გარდა, ამ ახალი კანონის ძალით, ყოველ მსურველს შეუძლია, მმართველობის დაუკითხავათ, ტიპოგრაფია და წიგნის მალაზია გამართოს და გაზეთები და ყურნალები გამოსცეს. ეს ახალი კანონი, ცხადია, ძალიან შეამსუბუქებს გერმანიის ბეჭდვის მდგომარეობას და ამით დაეხმარება როგორც ნემცურილიტერატურის გამდიდრებას, აგრეთვე ხალხის განთლებასა და კეთილდღეობს.

მსანია
ითქმის ყოველთვის, როდესაც საფრანგეთში რევოლუცია ატეხილა, სხვა ქვეყნებშიაც შექნილა ხალხის მოძრაობა; ასე მოხდა ახლაც. ამას წინეთ გაზეთებში სწერდნენ, რომ რესპუბლიკელებს იტალიაში ხალხისა და ჯარის აჯანყება უნდოდათო, მაგრამ ვერ მოახერხესო. ახლა იწერებიან, რომ მსანიაში რამოდენიმე საფრანგეთიდან და იტალიიდან მოსული რევოლუციონერები დაიჭირესო, რომელთაც აგრეთვე ხალხის აჯანყება, მოხარხიის მოსპობა და რესპუბლიკის დაფუძნება უნდოდათო. ისინი გათანტულიყენენ ქალაქებში და სოფლებში და აგრცელებდნენ თურმე იმათში რესპუბლიკურ აზრებს, მაგრამ მმართველობამ შეუტყუა, ზოგიერთები დაიჭირა და განდევნა ისინი მანნიდამ.

ამ კვირის ტელეგრაფები
მერსალი, 13 მაისს. მმართველობის ჯარი წინ მიდის. ინსურგენტები გლიან პარიჟიდან. ტიულირისა და ლუერის სასახლეები იწვის.
დომბროუსკი დასტურეს და დაატყვევეს.
მერსალი, 18 მაისს, პარიჟის არეულობა სრულიად დამშვიდდა; ინსურგენტები დაიფანტენ; ცეცხლი ყველგან გააქრს.
შულ-ჰაგერმა მოახსენა ნაციონალურ ქრებას, რომ სამოცდა ოთხი მძევალი და პარიჟის არხივპისკოპოსი, რომელნიც ინსურგენტებს ჰყავდათ პარიჟში, დაუხერტიათ; დანარჩენი სამოცდა ცხრა მძევალი კი დაუხსნიათ.

ნარევი
მანდომის მადანზე, პარიჟში, ამართული იყო ერთი უმველებელი ბროზის სვეტი, სახელათ „მანდომის კოლონა“, რომლიდამაც მთელი პარიჟი სჩანდა. ეს კოლონა სვეტი გაკუთებული იყო იმ ზარბაზნებისაგან, რომელნიც ნაპოლეონ პირველს ბროლაში წაერთმია სხვა და სხვა ხალხებისთვის. ამას წინეთ პარიჟის ქალმუნამ ვადამწვეტა, რომ რადგან ეს კოლონა სისხლის
*) გერმანიაში, როგორც სხვა ქვეყნებშიაც, საცა ბეჭდვის სრული თავისუფლება არ არის ჯერ, გაზეთის გამოცემის მსურველმა რამდენიმე ათასი მანეთი უნდა წარუდგინოს მმართველობას ბეთ. როცა გაზეთი რასე დააწვებს, მმართველობა ამ ბედან გამოირიცხავს ჯარიმის უფლსა.

გამოვიდა და ურიგდაა ხელის—მომწარლას
„ქრეხული“
მისამე ვიზნი
შინაარსი: „ქრეხულის“ დანიშნულებაზე. — მოთხრობა — რაზე მოუვიდა ჩხუბი ივან ივანის ივან ნიკიფორისთან? (ნ. ბოგოლისა) — ჩემო მკვლელო! ვიცო, ვიცო... (ლექსი***-სა). — მღვსე კაცების ომები გერმანიაში (ბორნესი) — „ღვინდამ“ (ლექსი***-სა). — საზრდო და იმის მნიშვნელობა კაცის და საზოგადოების ცხოვრებაში. — საზოგადო საქმეები: ახალგაზლობის აღზრდა (ნ. სკანდელისა). — პრიტიკა და იმის მნიშვნელობა ლიტერატურაში (ნ. სკანდელისა). — დამატებაში: მულიერის მოგზაურობა.

ღერისა და დესპოტიზმის წარმომადგენელი, ამიტომ უნდა დავაქოთ და იმის ბრუნობა შევიწყლოთ. მართლა, მაისის ოთხს დიდის ცერეონიით და ვი-ვაგლახით ეს კოლონა პირქვე დაუმხოზიათ.

მის ნემცურს გაზეთში სწერენ, რომ მოლტკეს და ბისმარკს ამ ქამდ გერმანიის არმიის ახალს დაიარაღებზე აქეთ მოლაპარაკებო. ქრუსს, იმ ქრუსს, რომელმაც საშინელი ზარბაზნი მოიგონა, მოლტკესთვის წარუდგენია ახალი ზარბაზნის მოდელი, რომელსაც ისეთი ძალა ექნება თურმე, რომ, რაც უნდა საშინელი მაგარი და სქელი ციხის კედელი იყოს, 13 ვერსზე დაანგრევეს. ამას გარდა ჯარს ახლა უფრო მსუბუქ და უფრო შორს და ხშირ-მსროლელი, თიფების დარიგებას უპირებენ... ლემელი ღრეხეს თოფები „მარტო“ თორმეტჯერ ვავარდებოდა მინტში, ე. ი. მარტო თორმეტი კაცის მოკლა შეეძლო... რასაკვირველია, ეს ძალიან ცოტაა!...

მის ამერიკულ გაზეთში გამოცხადებულია, რომ მაისის 20-ს ქალაქს რასინში „გასაოცარი და კაცის უფრისაგან გაუგონელი ლატარეია იქნებოდა: ლატარეიაში ხუთი ლამაზი, ზნეობიანი და განათლებული ყმაწვილი კაცები არიან თურმე ჩადებულნი. სულ 50,000 ბილეთი იქნება და თითო ბილეთი ორ მანეთად ეღირება, ასე რომ თითო ყმაწვილი კაცი 25,000 მანეთს მზითვებს მიუტანს იმ ბედნიერ ქალს, რომელიც იმას მოიგებს ლატარეიაში... ბილეთებს მხოლოთ ისეთ ახალგაზდა ქალებს მიჰყიდიან, რომელნიც ოცდაათის წლის მეტი არ არიან და რომელთაც ორი ქმრის მეტი არა ჰყავიათ; ლატარეიაში არ ვარევენ აგრეთვე შვიდმეტი წლის ნაკლებ ქალებს, ვისაც ისეთი „შავი პირის-სახე აქეთ, რომ ნახშირის ხაზი იმათ კანზე თეთრათ ეჩვენება კაცს“ და ყველა ქალების უფლების დამცველ ქალებსა...

რომელაც მდისის გაზეთში ამას წინეთ დაბეჭდილი იყო კორრესპონდენცია ერთი ქალაქიდან. ამ კორრესპონციამ ისე გააბრაზა თურმე ამ ქალაქის საზოგადოება, რომ რამდენიმე წარჩინებული პირები შეაკრიბენ და შემდეგი გინჩენი დასდვე: აუციოობლათ საჭიროა ისეთი ახალი კანონი გამოიცეს, რომ პოლიციის შეუწავებლათ და აეტაროს ნამდელი გვარის გაუგებლათ არცერთი თხოვლობა და სტატია არ უნდა იყოს დაბეჭდილი გაზეთში“.

ბიბლიოგრაფიული ცნობა
სიტყვანი და მოძღვრებანი, თქმულნი იმ რეთის იბისკოპოსის გაბრიელის მიერ, დაბეჭდილნი მეორეს გამოცემით, რომელი არის შეცხებული 73 ახლითა ქადაგებითა, ისყიდებიან: შფილისში, სასულიერო სემინარიაში ი. ბოგუბაშვილისას, და ალადათავის წიგნების მალაზიაში, ქუთათისში — თვით ებისკოპოსის სახლში. მასიგზემპლიარისა სქელ ქალაღლზედ დაბეჭდილის ორი მანეთი, თხელზედ — მანეთნახევარი.